

Przedmiot: Filozofia

Rok szkolny: 2026_27

Nauczyciel: Paweł Nowak

Podręcznik: Koss Michał, Łojek-Kurzętkowska Maria, *Filozofia*. Podręcznik. Klasa 1.
Zakres podstawowy. Liceum i technikum, Wyd. Operon 2019

Dział 1: Pojęcie filozofii

- **Dopuszczający (2) – Pamiętanie:** Wyjaśnia etymologię słowa „filozofia” oraz wymienia główne dyscypliny filozoficzne (ontologia, epistemologia, etyka, estetyka).
- **Dostateczny (3) – Rozumienie:** Odróżnia pytania filozoficzne od pytań nauk szczegółowych; objaśnia różnicę między filozofią, światopoglądem a ideologią.
- **Dobry (4) – Zastosowanie:** Analizuje krótki tekst filozoficzny z podręcznika i identyfikuje jego główny problem badawczy.
- **Bardzo dobry (5) – Analiza i Ocena:** Argumentuje na rzecz tezy o doniosłości myślenia krytycznego we współczesnym świecie, opierając się na pojęciu autonomii poznawczej.
- **Celujący (6) – Tworzenie:** Projektuje autorskie zestawienie pytań egzystencjalnych, wykazując ich zakorzenienie w konkretnych dyscyplinach filozofii.

Dział 2: Pierwsze pytania filozoficzne

- **Dopuszczający (2) – Pamiętanie:** Wskazuje Jonię jako miejsce narodzin filozofii i wymienia pierwszych filozofów przyrody (Tales, Anaksymander, Anaksymenes).
- **Dostateczny (3) – Rozumienie:** Wyjaśnia pojęcie *arche* i objaśnia, czym różni się mitologiczne wyjaśnianie świata od podejścia racjonalnego (*mythos* do *logos*).
- **Dobry (4) – Zastosowanie:** Przyporządkowuje konkretne żywioły do koncepcji poszczególnych filozofów z Miletu i objaśnia logiczne powody ich wyborów na podstawie podręcznika.
- **Bardzo dobry (5) – Analiza i Ocena:** Porównuje monistyczne podejście do rzeczywistości z codziennym, potocznym doświadczeniem wielości rzeczy.
- **Celujący (6) – Tworzenie:** Píše esej, w którym ocenia, czy współczesna fizyka (szukanie fundamentalnych cząstek) kontynuuje intuicje pierwszych filozofów przyrody.

Dział 3: Pierwsze spory filozoficzne

- **Dopuszczający (2) – Pamiętanie:** Definiuje pojęcia wariabilizmu i statyzmu; przyporządkowuje do nich postacie Heraklita i Parmenidesa.
- **Dostateczny (3) – Rozumienie:** Objasnia sens metafory „niepodobna wstąpić dwukrotnie do tej samej rzeki” oraz istotę tezy Parmenidesa, że „byt jest, a niebytu nie ma”.
- **Dobry (4) – Zastosowanie:** Wykorzystuje argumentację o zmienności lub stałości świata do zinterpretowania podanych przez nauczyciela zjawisk przyrodniczych bądź społecznych.
- **Bardzo dobry (5) – Analiza i Ocena:** Przeprowadza analizę porównawczą stanowisk: Heraklita i Parmenidesa, wskazując, jak ich ontologia wpływa na możliwość ludzkiego poznania.
- **Celujący (6) – Tworzenie:** Samodzielnie analizuje wybraną aporię Zenona z Elei (np. *Achilles i żółw*) i proponuje jej logiczne lub matematyczne rozwiązanie na poziomie szkolnym.

Dział 4: Z czego składa się ludzki umysł?

- **Dopuszczający (2) – Pamiętanie:** Definiuje podstawowe pojęcia psychologiczno-filozoficzne obecne w dziale oraz wymienia myślicieli zajmujących się naturą ludzkiej psychiki.
- **Dostateczny (3) – Rozumienie:** Wyjaśnia mechanizmy i ewolucję poglądów na relację między duszą (umysłem) a ciałem.
- **Dobry (4) – Zastosowanie:** Wskazuje w tekstach źródłowych z podręcznika argumenty, jakimi filozofowie uzasadniali niematerialność bądź materialność umysłu.
- **Bardzo dobry (5) – Analiza i Ocena:** Ocenia konsekwencje przyjęcia stanowiska skrajnego materializmu lub dualizmu antropologicznego dla pojęcia wolnej woli.
- **Celujący (6) – Tworzenie:** Projektuje eksperyment myślowy badający kryteria tożsamości osobowej w dobie rozwoju sztucznej inteligencji.

Dział 5: Filozofia Sokratesa. Początki refleksji antropologicznej

- **Dopuszczający (2) – Pamiętanie:** Podaje ramy czasowe życia Sokratesa, przytacza jego słynne powiedzenie („Wiem, że nic nie wiem”) oraz wymienia pojęcie cnoty (areté).
- **Dostateczny (3) – Rozumienie:** Wyjaśnia, na czym polega intelektualizm etyczny Sokratesa oraz jak odróżniał się on od relatywizmu sofistów.
- **Dobry (4) – Zastosowanie:** Ilustruje działanie metody sokratejskiej (etapu elenktycznego i maieutycznego) na bazie konkretnego przykładu rozmowy.

- **Bardzo dobry (5) – Analiza i Ocena:** Analizuje motyw Sokratesa opisane w *Obronie Sokratesa*, oceniając jego decyzję o podporządkowaniu się wyrokowi śmierci w imię prawa.
- **Celujący (6) – Tworzenie:** Odgrywa lub moderuje klasową debatę oksfordzką opartą na sporze o absolutny charakter wartości moralnych (Sokrates vs Protagoras).

Dział 6: Idealizm Platona

- **Dopuszczający (2) – Pamiętanie:** Definiuje pojęcie idealizmu (dualizmu ontologicznego); wymienia cechy świata idei i świata materialnego według Platona.
- **Dostateczny (3) – Rozumienie:** Wyjaśnia mechanizm poznania jako przypominania sobie (*anamneza*) oraz strukturę ludzkiej duszy według Platona.
- **Dobry (4) – Zastosowanie:** Dokonuje interpretacji alegorii jaskini (z księgi VII *Państwa*) i przyporządkowuje jej elementy do pojęć z Platonowskiej teorii poznania.
- **Bardzo dobry (5) – Analiza i Ocena:** Analizuje relację między światem zmysłowym a światem idei, oceniając argumenty Platona na rzecz wyższości poznania rozumowego nad zmysłowym.
- **Celujący (6) – Tworzenie:** Tworzy autorski esej lub prezentację ukazującą przejawy platonizmu we współczesnej popkulturze (np. nawiązania do alegorii jaskini w kinie/literaturze).

Dział 7: Rola i znaczenie filozofii Platona

- **Dopuszczający (2) – Pamiętanie:** Wskazuje na istnienie Akademii Platonskiej i wymienia główne założenia utopijnego państwa Platona (podział na trzy kasty).
- **Dostateczny (3) – Rozumienie:** Tłumaczy koncepcję króla-filozofa oraz wyjaśnia, dlaczego Platon krytykował rządy demokratyczne.
- **Dobry (4) – Zastosowanie:** Wykorzystuje wiedzę o filozofii politycznej Platona do analizy zagrożeń i zalet totalitaryzmu oraz utopii społecznych opisywanych w podręczniku.
- **Bardzo dobry (5) – Analiza i Ocena:** Krytycznie ocenia platońską wizję cenzury sztuki i państwa idealnego z perspektywy współczesnych praw człowieka.
- **Celujący (6) – Tworzenie:** Formułuje pisemną polemikę z wybranym aspektem politycznym myśli Platona, stosując zasady zaawansowanej argumentacji logicznej.

Dział 8: System filozoficzny Arystotelesa

- **Dopuszczający (2) – Pamiętanie:** Definiuje pojęcia: hilemorfizm, empiryzm, eudajmonizm; wymienia cztery przyczyny bytu według Arystotelesa.

- **Dostateczny (3) – Rozumienie:** Wyjaśnia działanie hylemorfizmu (związek materii i formy) oraz arystotelesowską zasadę złotego środka w etyce.
- **Dobry (4) – Zastosowanie:** Przyporządkowuje konkretne zachowania do tabeli wad i zalet według zasady złotego środka (np. odwaga jako środek między tchórzostwem a brawurą).
- **Bardzo dobry (5) – Analiza i Ocena:** Przeprowadza porównanie ontologii Platona (idealizm) z ontologią Arystotelesa (realizm), oceniając, która koncepcja lepiej tłumaczy ruch i zmianę.
- **Celujący (6) – Tworzenie:** Projektuje i przeprowadza badanie ankietowe w klasie na temat „Czym jest szczęście?”, a następnie analizuje wyniki przez pryzmat koncepcji eudajmonistycznej Stagiryty.

Dział 9: Stoicyzm i epikureizm – dwa modele życia etycznego

- **Dopuszczający (2) – Pamiętanie:** Wskazuje Zenona z Kition i Epikura jako twórców szkół; definiuje pojęcia: *ataraksja*, *apatia*, *hedonizm*.
- **Dostateczny (3) – Rozumienie:** Wyjaśnia epikurejską zasadę czwórmianu leczniczego (*tetrapharmakos*) oraz stoickie pojęcie cnoty jako wartości autotelicznej.
- **Dobry (4) – Zastosowanie:** Rozpoznaje postawy stoickie i epikurejskie w tekstach kultury (np. we fraszkach i pieśniach Jana Kochanowskiego) oraz w sytuacjach codziennych.
- **Bardzo dobry (5) – Analiza i Ocena:** Ocenia i porównuje skuteczność rad stoików i epikurejczyków w radzeniu sobie z lękiem przed cierpieniem i śmiercią.
- **Celujący (6) – Tworzenie:** Przygotowuje poradnik dla współczesnego nastolatka w formie cyfrowej, oparty o zasady stoicyzmu (tzw. nowoczesny stoicyzm – *modern stoicism*).

Dział 10: Ponadczasowa wartość sceptycyzmu

- **Dopuszczający (2) – Pamiętanie:** Wymienia Pyrrona z Elidy; definiuje pojęcie sceptycyzmu i zasadę powstrzymania się od wydawania sądów (*epoche*).
- **Dostateczny (3) – Rozumienie:** Tłumaczy argumenty (*trope*) sceptyków przeciwko możliwości osiągnięcia wiedzy pewnej i objaśnia, jak sceptycyzm miał prowadzić do spokoju ducha.
- **Dobry (4) – Zastosowanie:** Identyfikuje postawę sceptyczną w analizowanych komunikatach medialnych lub naukowych zaprezentowanych w podręczniku.
- **Bardzo dobry (5) – Analiza i Ocena:** Rozróżnia sceptycyzm radykalny (pyrronowski) od sceptycyzmu metodologicznego, oceniając przydatność tego drugiego w procedurach naukowych.

- **Celujący (6) – Tworzenie:** Píše artykuł publicystyczny demaskujący zjawisko „fake newsów” i manipulacji w internecie, stosując sceptyczną procedurę weryfikacji informacji.

Dział 11: Początki filozoficznej teologii

- **Dopuszczający (2) – Pamiętanie:** Definiuje pojęcia: monoteizm, politeizm, panteizm, Pierwszy Poruszyciel.
- **Dostateczny (3) – Rozumienie:** Wyjaśnia Arystotelesowską koncepcję Boga jako czystej formy (Nieruchomego Poruszyciela) i odróżnia ją od religijnych wyobrażeń bóstw olimpijskich.
- **Dobry (4) – Zastosowanie:** Odróżnia w tekstach filozoficznych argumenty o charakterze racjonalnym (filozoficznym) od argumentów opartych na objawieniu (teologicznych).
- **Bardzo dobry (5) – Analiza i Ocena:** Analizuje logiczną strukturę kosmologicznego dowodu na istnienie Boga (poszukiwanie pierwszej przyczyny sprawczej) i ocenia jego spójność.
- **Celujący (6) – Tworzenie:** Konstruuje mapę myśli lub schemat infograficzny przedstawiający ewolucję pojęcia Absolutu od Talesa, przez Ksenofanesa, aż po Arystotelesa.

Dział 12: Źródła estetyki

- **Dopuszczający (2) – Pamiętanie:** Definiuje termin „estetyka”; wymienia greckie pojęcia: *mimesis*, *katharsis*, oraz klasyczną definicję piękna (proporcja, harmonia).
- **Dostateczny (3) – Rozumienie:** Wyjaśnia, na czym polegała koncepcja sztuki jako naśladownictwa rzeczywistości (*mimesis*) oraz funkcja oczyszczająca tragedii (*katharsis*).
- **Dobry (4) – Zastosowanie:** Wykorzystuje klasyczną definicję piękna do opisu i analizy wybranego dzieła sztuki antycznej (np. rzeźby Polikleta czy architektury Partenonu).
- **Bardzo dobry (5) – Analiza i Ocena:** Porównuje stosunek Platona do sztuki (chęć wypędzenia poetów z państwa) ze stanowiskiem Arystotelesa (docenienie roli sztuki), oceniając trafność ich argumentacji.
- **Celujący (6) – Tworzenie:** Postępując się przykładami współczesnych instalacji artystycznych, przygotowuje autorską prezentację lub esej na temat: „Czy współczesna sztuka awangardowa zerwała całkowicie z antycznymi kategoriami estetycznymi?”.